

SKAITYTOJŲ GĄSDINIMAI

(Patarimai, jeigu keliausite arba tirsite Gvatemaloje)

Jonas Rimantas STONIS, Andrius REMEIKIS, Arūnas DIŠKUS

Beribėse Peteno žemumose, šalia Peteno (Peten Itza) ežero (vaizdas į mūsų pamėgtą Rematės kaimą nuo Cerro Cahui rezervato kalvų)

TIEMS, KURIE ŽADA VYKTI Į GVATEMALĄ

Vis dėlto svarbiausia Gvatemaloje – ne gyvūnai ir augalai, o jūsų saugumas. Gvatemalos sostinėje net atvirose sunkvežimiuose, vežiojančiuose tuščius butelius, stovi dideliu šautuvu ginkluotas sargybinis, o ką jau kalbėti apie gatves, parduotuves ar kavines. Vienoje centrinių gatvių (kur pilna žmonių) viduryje baltos dienos kavinėje valgome ledus. Šalia vos ne išsiremęs į mano kolegės šoną stovi ginkluotas, šaudyti pasirengęs apsaugininkas. Jei vaistinėje jums ko nors prisireikė, kiškite pinigus per skylę grotose, nes čia vaistinės niekada nebūna atviros. Nesėskite į bet kokį (įtartina, nepatikimą) taksį, nevažiuokite miesto autobusais (kasdien čia žudomi autobusų vairuotojai arba konduktoriai, o apie keistus atvykėlius apskritai nėra ko kalbėti). Neapsistokite 1-ojoje ar 2-ojoje sostinės zonoje (miestas suskirstytas į keliolika zonų). Negyvenkite pigiuose viešbučiuose (apvogs). Neslampinėkite po miestą, o jeigu jau išėjote – nesineškite jokių daiktų, nusiimkite laikrodį (o moterys – dar ir papuošalus). Nesudarykite įspūdžio, kad jūsų kišenėje yra pinigų (nors iš tikrųjų gal tik nosinė). Nesustokite sankryžose lyg koks pasiklydęs žmo-

gelis dairydamasis į šalis, jeigu einate – tai žingsniuokite lyg tiksliai žinotumėte, kur einate. Neišsitraukite viešai fotoaparato arba mobiliojo telefono kaip kokios būsimos apiplėšimo aukos-turistai. Sutemus geriau neikiškite į lauką nosies, net jei girdėsis šaudant arba vaizduotė audrinančios manifestacijos (beje, tai abejotina, nes naktį gatvės tuščios, visi padorūs žmonės slepiasi, lieka tik banditai). Dabar Gvatemaloje įprasta naktimis žudyti moteris (be jokios mums suprantamos priežasties). Po šalies provincijas keliaukite tik prabangesniais autobusais ir tik dienos metu. Nevažiuokite maršrutais, kurie paskelbti itin pavojingais. Venkite rajonų, kuriuos kontroliuoja narkotikų karteliai, nes šalies vyriausybė bejėgė. Niekada nesivežiokite dokumentų, o tik kokybiškas jų kopijas (originalus palikite viešbučio seife). Kelionėje būkite pasirengę ginkluotų kariškių patikrai, nesivežiokite vaisių (tai draudžiama, kad neišplatintumėte vaismedžių kenkėjų ir ligų). Niekada nevertokite vandens iš čiaupo (net dantims valytis arba arbatai) – tik iš parduotuvėje nusipirktų butelių. Liūčių sezono metu nevykite į šalį nevertodami tablečių nuo maliarijos. Pasiskiepykite. Be reikalo nevaikščiokite po žolę ar krūmynus žemumų rajonuo-

se (labai gausu trombikulidinių erkių). Turėkite išsamų kelionių gidą (knygą) ir tikslus, o ne schematinius žemėlapius. Jei nekalbate ispaniškai, nesitikėkite, kad Gvatemaloje jums kas nors ką nors paaiškina. Nepasitikėkite žmonėmis, kurie be aiškaus reikalo bando su jumis bičiuliuotis. O gaila...

ĮSIVAIZDUOKIME, KAD GVATEMALOJE RADOM AUKSO

Mūsų tyrimai Gvatemaloje buvo labai sėkmingi. Daug anksčiau kartu su anglų kolegomis tyrimų buvome atlikę Belize, po to – Kosta Rikoje, dar vėliau – Meksikoje, Ramiojo vandenyno pakrantėje. O štai praėjusių metų lapkritį tyrinėjome Jukatano pusiasalyje (Meksikos pietryčių regione). Visur pasisekė aptikti daug įdomių, mokslui dar nežinomų entobiontinių vabzdžių, kurie gyvena augalų žaliuosiuose (asimiliaciniuose) audiniuose. Vieną iš šių naujų rūšių pavadinome majų garbei (lot. *Stigmella maya*). Apie šiuos atradimus parengėme monografiją, kurią išleido Didžiosios Britanijos mokslo centras, o šiais metais – dar vieną mokslinę publikaciją tarptautiniam, itin didelį prestižą turinčiam mokslo žurnalui. Tačiau Meksikai ir Belizui kaimyninė Gvatemala iki šiol buvo lyg balta dėmė entobiontinių vabzdžių tyrimų žemėlapyje. Kad galėtume teigti apie evoliucinius procesus Centrinėje Amerikoje, reikėjo ekspedicijos Gvatemaloje. Viskas, ką surinkome per ekspediciją metu, buvo surinkta pirmą kartą, o dauguma aptiktų rūšių – mokslui dar nežinomi organizmai. Bet svarbiausia, kad Gvatemaloje buvo rasta tiek daug rūšių, jog tai sumušė mūsų rekordus ir pranoko visus mūsų įsivaizdavimus. Pavyzdžiui, visame pasaulyje yra žinomos tik 111 aprašytų mažųjų šeriotausių (*Tischeriidae*) rūšių, o Gvatemaloje mūsų kolegai dr. Arūnui Diškui pavyko aptikti dar dvi dešimtis rūšių (vienoje nedidelėje šalyje – beveik penktadalis pasaulio faunos!). Pirmą kartą Centrinėje Amerikoje buvo aptikti mažieji gaubtagalviai (*Nepticulidae*), minuojantys ažuolų lapus. Rasta ir daug kitų mokslui naujų rūšių. Jeigu yra sakoma, kad naujos rūšys – biosistematikos mokslo auksas, vadinasi, toje Centrinės Amerikos šalyje radome daug aukso. Gvatemala tikrai neįprastai įdomi... Reikėtų tyrimus tęsti, nes ši šalis, matyt, yra ne tik didelės biologinės įvairovės, bet ir kai kurių organizmų grupių kilmės centras.